

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Gotlandsmynt med Jens Billes vapen

Hildebrand, Hans

Fornvännen 1, 196-197

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1906_196

Ingår i: samlraa.se

GOTLANDSMYNT MED JENS BILLES VAPEN

AF

HANS HILDEBRAND.

Under medeltiden försiggick på Gotland, i Visby, en ganska rik utmyntning. Mynten voro dels tvåsidiga s. k. gotar, dels brakteater. De senare äro märkta med W, de förra hafva å de två sidorna bilder, lånade från de sigill, hvilka användes för de två folkelement, som funnos på Gotland — det gutniska [Guds lam] och det tyska [en buske med yppig växtlighet.] Det själfständighetsbegär, som karaktäriserade gotlänningarna och af hvilket än i dag ganska tydliga spår dröja kvar, röjer sig däri, att texten å dessa mynt icke omtalar annat än att de tillhöra staden Visby. Från medeltiden äro endast tvänne undantag kända: det ena är en gote, till utstyrsel lik de vanliga, som bar den pommerska konung Eriks namn, det andra är ett helt litet mynt,

likt de danska korshviderne, slaget i Visby för K. Hans. Vid öfvergången till den nyare tiden präglades små mynt med en tvärbjälke i stället för busken.

Fig. 1. Gotlands-sexskilling med Jens Billes vapen. $\frac{1}{1}$.

Under åren 1523—1525 präglades i Visby mynt med Severin Norrbys namn och vapen. År 1535 slogos 12-penningar med sköld förande en bjälke och lammet. År 1554 fick denna sköld vika för det danska riksvapnet och sattes då den danska konungens namn på myntens åtsida.

Slutligen präglades år 1565 sexskillingar [se figuren]. På ena sidan ses ätten Billes vapensköld, deröfver ett krönt F mellan årtalets siffror, på den andra lammet och de extra inslagna bokstäfverna J B, som beteckna Jens Bille, hvilken var ståthållare på Gotland. Detta mynt är funnet på Gotland. och förvaras nu i K. Myntkabinettet, inv. n:r 12902. Tidigare äro endast två exemplar kända.

Ortnamnen i Älvsborgs län, på offentligt uppdrag utgivna av Kungl. Ortnamnskommittén. Del XII: Väne härad. Del III: Bjärke härad. Stockholm, Aktiebolaget Ljus, 1906.

På initiativ af riksantikvariern Hildebrand tillsatte Kungl. Maj:t år 1902 en kommitté, bestående af riksantikvariern, professor Noreen och kamrarrådet Thulin, för att igångsätta en systematisk undersökning af det för såväl vår bebyggelsehistoria som vår kulturhistoria i allmänhet så viktiga materialet: *vårt lands ortnamn*.

Kommittén har tagit sin uppgift med verkligt uttömmande grundlighet. För det län, hvarmed man först gripit sig an, har man dels låtit språkvetenskapligt utbildade studenter undersöka namnens uttal på platsen samt tillika komplettera jordeböckernas namnlistor, dels har man samlat alla namn, som finnas i medeltida urkunder, och slutligen — det icke minst omfattande arbetet — har man gjort utdrag ur den långa serien af jordeböcker alltsedan midten af 1500-talet. Så har till sist allt detta, under kommitténs inseende, redigerats af dess nitiske sekreterare, doktor Lampa, och nu har utgifningen af det stora verket börjat: med några veckors mellanrum ha två häraden, Väne och Bjärke, utkommit, och Flundre härad lär vara under tryckning. (Delsiffrorna XII och III bero därpå, att verket genomgående är uppställt efter alfabetisk princip).

Redan de två utgifna delarne gifva det fördelaktigaste intryck af verkets uttömmande beskaffenhet, såväl i språkhistoriskt som i kameralt afseende. För hvarje socken står först en liten utredning af sockennamnens historia (liksom delen inledes med häradsnamnens), och så komma alla gårdsnamn i bokstafsordning, med tillhörande uppgifter ordnade i sex kolumner. Den första kolumnen "Nuvarande namn och mantal" innehåller för hvarje gård den namnform, som nu enligt kommitténs förslag blifvit af K. Maj:t fastställd som gällande, vidare namnets uttal i orten (skrifvet med "landsmålsalfabet") samt gårdens mantal och kamerala "natur" äfvensom jordeboksnumret. I de öfriga kolumnerna anföras "Namnformer före 1550", "Namnformer enl. jordebokshandlingar fr. o. m. 1550", "Övriga namnformer", "I orten brukliga binamn" samt "Avsöndringar, a) fastställda, b) ej fastställda, c) verk och inrättningar".

Nederst på sidan upptagas så för hvarje gård hufvuddragen af dess "kamerala" historia, utredning af namnets betydelse samt korta uppgifter om på dess ägor befintliga fornlämningar.

Detta sista vilja vi särskildt påpeka för denna tidskrifts läsare, då man här efterhand kommer att få ett verkligt, kortfattadt inventarium på vårt lands förhistoriska fornminnen, såvidt som de hittills äro kända.

Anledningen att fornminnena upptagits i arbetet, hvilket skedd på riksantikvariens föranstaltande, är naturligtvis den, att det är genom samarbetande af ortnamnens och fornminnenas vittnesbörd, som vårt lands bebyggelsehistoria till sist en gång skall kunna skrivas i detalj. Det blir